

Omarm kunst in Almelo 2021-2026

Bijdrage aan de cultuurvisie

Door Menno Dimitri Ouderkerk

-Directeur bestuurder van de stichting Nieuwe Twentse Kunst

Almelo heeft zich als stad op bijzondere en niet altijd even makkelijke wijze ontwikkeld. In de recente historie na de tweede wereldoorlog bloeide voor de laatste maal de textielindustrie op. Deze had grote culturele, sociale en demografische gevolgen en verdween in de jaren zeventig geheel of ging over in andere industrie. Dat liet sporen na in Almelo. In de jaren tachtig en begin jaren negentig veranderde de stad sterk van uiterlijk. In de eerste jaren van de 21ste eeuw stond de stad weer voor veel uitdagingen. Visies werden gemaakt, enthousiasme gekweekt en de stad maakte zich op voor verregaande veranderingen. Door de globale economische crisis moesten de plannen worden bijgesteld. Het cultuurbeleid in Almelo werd financieel naar beneden afgesteld en kwam nooit meer op hetzelfde niveau als voor 2011. In de jaren erna werden wel weer allerlei initiatieven opgezet. Ambities, dromen en ideeën voor een mooie toekomst blijven. Het zit in de mens zich te blijven inzetten voor zijn leefomgeving en deze zo perfect mogelijk te maken. Nu is absolute perfectie een utopie, maar we kunnen wel in de buurt komen als we dat willen. Ook in de "heerlijkheid" Almelo.

Kunst levert een bijdrage aan een betere leefomgeving

Almelo heeft een cultureel historische ontstaansgeschiedenis, dat is een gegeven. De huidige stand van zaken in de kunst in Almelo is te vergelijken met andere steden. Maar de maat voor kunst wordt steeds meer toegesneden op wat een zogenaamd breed publiek leuk vindt, een eenvoudig optreden van een willekeurige artiest wordt als bepalende cultuur gezien, terwijl dit maar een aspect is van velen. Marketing bureaus bemoeien zich met kunst en cultuur en halen de verkoopbare krenten uit de pap om de omgeving op te luisteren met mooie versieringen. Ze worden als middel gezien en niet als iets dat een eigen intrinsieke waarde heeft. Juist cultuur in vele lagen en aspecten, zorgt voor een complexe mix van verbanden tussen mensen, meningen en uitingen. De beeldende kunst is daar een onmisbaar aspect in. Deze komt

het beste tot zijn recht als het kan floreren in een vrij democratisch klimaat, onafhankelijk van marktwerking en denken. Kunst heeft de functie om over de tijd te kijken, niet toe geven aan modegrillen of aan de hedendaagse maatschappelijke werkelijkheid. Kunst levert juist een toegevoegde waarde aan het geheel.

Beeldende Kunst als vernieuwer

Op welke manier draagt kunst bij aan de samenleving? Dat is in eerste instantie door vernieuwend te zijn. Vooral in opvattingen en in beeld. Vernieuwing en daarbij ook beeldend experiment hebben nog geen gesloten kaders voor beoordeling. Dat geeft voor de maatschappij het gevoel van een open eind. En dat is nu net iets waar de samenleving steeds minder of niet meer voor open staat. Politiek en publiek wensen kunst volledig te begrijpen wil het waarde voor ze hebben. Kunst moet als het ware in een reeds aanwezig denkkader passen om überhaupt te mogen bestaan. Niet voor niets zien politici graag dat kunst zich onderwerpt aan marktgericht denken, aan publieksparticipatie, aan heersende normen en waarden en aan wat functioneel is voor de samenleving.

Maar juist vernieuwing is een sterke en bepalende kracht van beeldende kunst. Geld voor vernieuwing geeft kunstenaars en kunstinstellingen de mogelijkheid te experimenteren met veranderende inzichten en technieken. Dit geld zal maar mondjesmaat door marktgerichte bedrijven worden opgehoest. Zij hebben immers een ander belang dan het pure vernieuwen en het mogelijk maken van kunst waar niet direct een reeds aanwezige doelgroep voor is. Hun belang zal eerder zijn om het publiek te behagen, zodat ze welwillender tegenover hun producten staan.

Dat kunst als vernieuwer wordt gezien, blijkt wel uit het feit, dat kunstenaars steeds vaker in verband worden gebracht met maatschappelijke uitdagingen en innovatieve projecten. Maar dan moet de kunstenaar zich wel aanpassen en zijn of haar kunst ten dienste stellen van het grotere geheel. Een geheel dat dus al helemaal ingekaderd is. In cynisch opzicht kan ook onze samenleving in Almelo talenten als Vincent van Gogh voortbrengen, ze zullen immers pas gewaardeerd worden lang na hun dood als iedereen weet wie ze zijn, wat ze deden en erger nog, dat het aanvaarden van deze talenten teruggebracht is tot anekdotes verpakt in laagdrempelige cultuur zoals musicals.

Zet in op vernieuwing en schuw het experiment niet is het devies, geef kunst en kunstenaars de ruimte. Niet alleen in zogenaamde mooie woorden en adviezen, maar zeker ook in budget. Blijf als samenleving investeren in een culturele infrastructuur. Juist door de andere kijk van kunst op sociaal en economische aspecten, draagt zij bij aan broodnodige verbetering.

Beeldkwaliteit van Almelo

Wat is de huidige beeldkwaliteit van Almelo en hoe ontwikkeld zich deze in de toekomst? Het zou een mooie vraag zijn om een onderzoek te starten. Het volgende is dan ook geen antwoord, maar een overdenking over het heden en een suggestie voor de toekomst. Almelo bevindt zich halfweg 2021 op een cultureel en sociaal kruispunt na een behoorlijke crisis. Kunstwerken in de openbare ruimte hebben, daar waar ze zich gemanifesteerd hebben in de stad, de stad de laatste jaren opgeluisterd. Veranderende politieke samenstellingen, die de stad regeren en crisis hebben het klimaat voor kunst echter geen goed gedaan. Enkele kleine kunstinstellingen zijn gestopt met activiteiten of zijn opgegaan in grotere gehelen.

De gemiddelde leeftijd van kunstenaars die woonachtig zijn te Almelo gaat alsmaar omhoog. De instroom van jonge kunstenaars is beperkt en veel jonge kunstenaars vertrekken nog steeds naar andere plaatsen, omdat daar hun economische overlevingskansen groter zijn. Dit is overigens niet alleen een probleem voor Almelo, in de hele regio Twente zien we al jaren een trek van jonge kunstenaars naar grotere stedelijke verbanden in Europa. Door dit verdwijnen van artistieke energie en kennis verarmt de regio in cultureel opzicht. Het aantal mogelijkheden om zich in de Almelo te ontplooiën als kunstenaar, als collectief of als instelling zouden daarom op niveau gehouden moeten worden. Het neveneffect van verminderende artistieke activiteiten is dat inwoners van Almelo nauwelijks nog in hun directe leefomgeving met kunst in contact komen. De soms slechte sociale structuur kan juist doorbroken worden, door de inzet van kunstprojecten in wijken bijvoorbeeld.

Kunst en cultuur moet in al haar verscheidene uitingsvormen ondersteund worden. Monotone eenzijdige kunst en geen aandacht voor diversiteit, experiment en vernieuwing betekenen een achteruitgang in stedelijke beleving. Omarm daarom kunst in Almelo, draag ze een warm hart toe, zorg dat ze een blijvend karakter krijgt, vrij van economische en politieke fluctuaties. Zorg dat de nieuwe talenten niet ontsnappen naar andere oorden, maar geef ze mogelijkheden om hun stad te verrijken.

Aanbevelingen

- Maak werk van de vorige cultuurnota. Het niet inwerking zetten van deze nota in een volgende periode zal betekenen dat men terug bij af is. Verstandig is wel de periode en de te besteden gelden te evalueren en hierop voor de toekomst aanpassingen te maken.
- Faciliteer kunstenaars en kunst instellingen in aanpak om hun eigenheid in het sociale domein te handhaven. Draag bij aan brede sociaal culturele fora, waarin kunstenaars maatschappelijk kunnen participeren. Draag niet alle culturele organisatie over aan de grootste gemeente van Twente.
- Breng marketing, bijvoorbeeld stadsmarketing en kunst samen.
- Ondersteun locaties waar kunst, creatieve ideeën gemaakt, gedeeld en gezien worden.
- Ondersteun ook de professionals in de stad, die het culturele klimaat initiëren, zodat deze niet altijd van buiten hoeven te komen.
- Voer jaarlijks een laagdrempelige sectoranalyse uit.
- Zet in op meerdere kwaliteiten. Kwaliteit is een veel gebezigde term en wordt maatschappelijk op vele manieren uitgelegd. Zeker als het gaat om artistieke kwaliteit. Met kwaliteit wordt hier bedoeld, dat alle aspecten van bijvoorbeeld kunstprojecten worden voltooid op het hoogst mogelijke niveau. Dat wil zeggen dat artistieke- en conceptuele kwaliteiten van projecten getoetst worden aan de hand van een professioneel kader, dat opgesteld is door professionals uit het kunstenveld.
- Faciliteer kunstenaars, kunst- initiatieven en projecten met startbedragen en met soepele regelgeving.
- Leer van andere steden, draag bij aan samenwerkingsverbanden met kunstenaars, trek regionale kunst- en cultuurcongressen naar Almelo. Zorg dat daarbij ook maatschappelijke partners aanwezig kunnen zijn om het draagvlak voor kunst te vergroten.
- Stimuleer het bedrijfsleven en instellingen, zoals onderwijs of gezondheidszorg om kunst van hun bedrijfsvoering of curriculum te laten worden, door het aantrekkelijk voor ze te maken om kunstenaars in te schakelen bij bijvoorbeeld visie bepaling of het positioneren van het eigen product in de samenleving.
- Laat zien dat je kunt "scoren met kunst". Doe dat met breed gedragen initiatieven, maar bewaak daarin wel de eigenheid van de culturele bijdragers. Leg ze geen kleurplaat voor, maar laat ze deze zelf ontwerpen!
- Zorg voor continuïteit in de culturele infrastructuur van Almelo.
- Herwaardeer het erfgoed en zorg dat het behouden blijft, draag daarmee bij aan de eigen identiteit van Almelo.

Referenties

- Radicale Autonomie
Artikel over wanneer beeldende kunst het meest effectief is voor de samenleving geschreven door Jeroen Boomgaard in opdracht van Open van de Rietveld Academie.
- Naar een stad die cultuur koestert
Werkprogramma 2013-2016 van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur.
Een aantal actiepunten zijn in dit artikel overgenomen.
- Kunstwerk-en-Almelo Actieplan Kunst in de openbare ruimte 2012-2015
- Cultuurnota 2016-2020 van de gemeente Almelo
- Arjo Klamer met het boek Pak Aan
Over cultuur als motor van de economie
- Richard Florida
The rise of the creative class
<http://www.creativeclass.com>